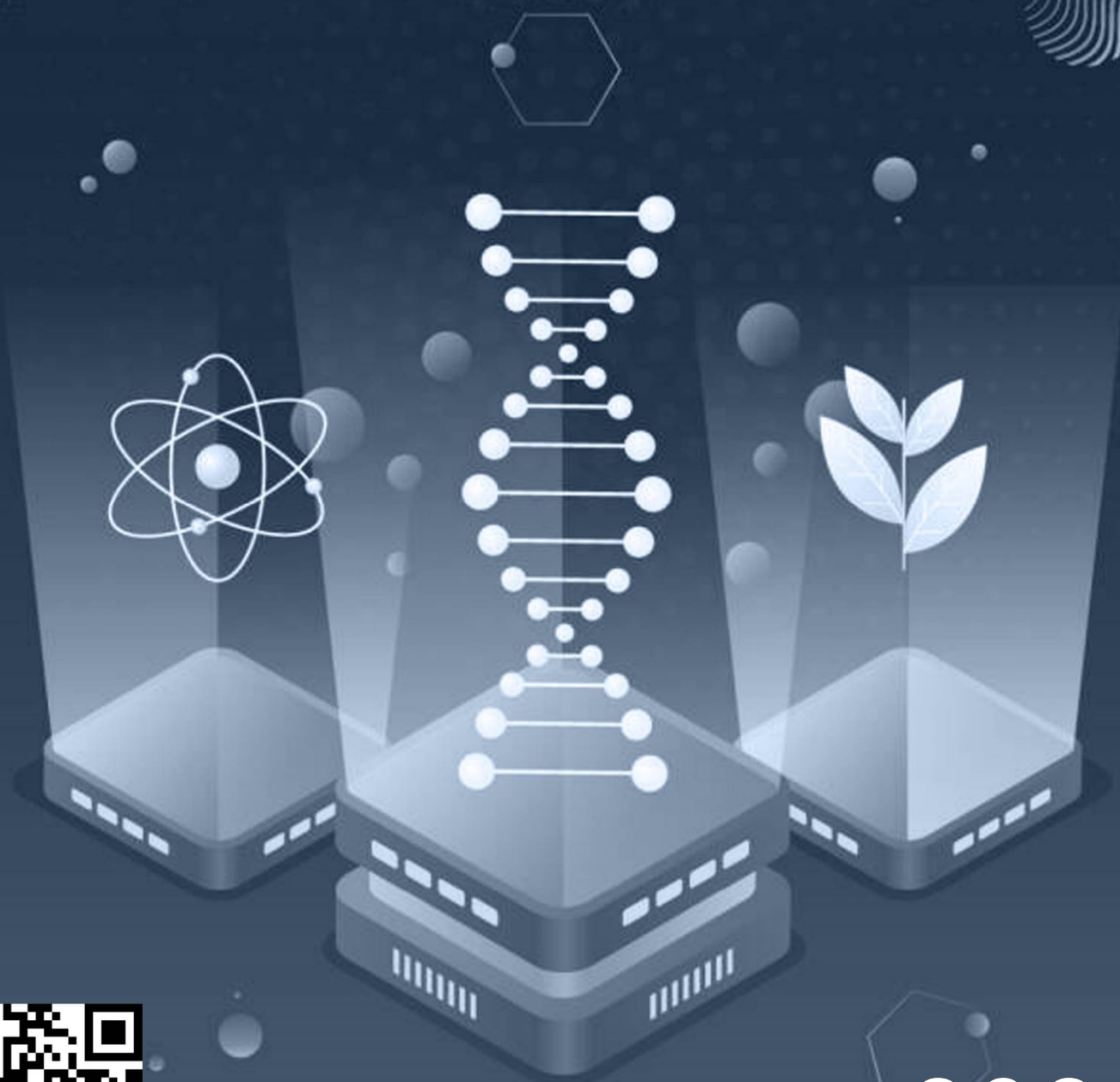

ISSN 2181-0000
Doi Journal 10.26739/2181-0000

JOURNAL OF MAMUN SCIENCE

Volume 4, Issue 2 **2026**

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

4 JILD, 2 SON

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE»

TOM 4, HOMEP 2

JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

VOLUME 4, ISSUE 2

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

ЖУРНАЛ «MA'MUN SCIENCE» | JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

№2 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-0000-2026-2>

Бош муҳаррир: | Главный редактор:
Chief Editor:

Matyakubov Umidjon Raximovich
(i.f.d., prof.)

Бош муҳаррир ўринбосари: | Заместитель
главного редактора: | Deputy Chief Editor:

Xudoynazarov Egambergan Madrahimovich
(PhD., dots.)

TAHRIRIY MASLAHAT KENGASHI | EDITORIAL BOARD | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

FILOLOGIYA FANLARI

O'rozboyev Abdulla Durdibayevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Axmedov Oybek Saporboyevich

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Galiyeva Margarita Rafaelovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Nasrullayeva Nafisa Zafarovna

Filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Samarqand davlat chet tillari instituti

Cho'ponov Otanazar Otojonovich

Filologiya fanlari doktori (DSc)

Urganch davlat universiteti

Yakubova Matluba Tajibayevna

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Matnazarov Javlanbek Kabulovich

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

TARIX FANLARI

Anatoliy Sagdullayevich Sagdullayev

Tarix fanlari doktori, professor; akademik

O'zbekiston Respublikasi Fanlar

akademiyasining haqiqiy a'zosi

Ashirov Adhamjon Azimbayevich

Tarix fanlari doktori, professor,

O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasi Tarix instituti.

Shaydurov Vladimir Nikolayevich

Tarix fanlari doktori, dotsent

Leningrad davlat universiteti Rossiya

Abdullayev Utkir Ismoilovich

Tarix fanlari doktori (DSc),

dotsent Urganch davlat universiteti

Matkarimova Sadoqat Maqsudovna

Tarix fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Timur Pulatovich

Tarix fanlari nomzodi, dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdalov Umidbek Matniyazovich

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),

Dotsent Ma'mun Universiteti NTM

Yunusxo'jayev Habibulla Zafar o'g'li

Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),

Dotsent Ma'mun Universiteti NTM

PSIXOLOGIYA FANLARI

Shoumarov G'ayrat Baxromovich

Psixologiya fanlari doktori, professor; akademik

O'zbekiston Respublikasi

Fanlar akademiyasining haqiqiy a'zosi

Kryukova Tatyana Leonidovna

Psixologiya fanlari doktori, professor

Kostroma davlat universiteti Belorusiya

Karpinskiy Konstantin Viktorovich

Psixologiya fanlari doktori, professor

Grodno davlat universiteti Belorusiya

Urazbayeva Dilbar Abdullayevna

Psixologiya fanlari doktori (DSc), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Jumaniyazova Nasiba Ramatillayevna

Psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Nurullayeva Baxtigul Bobojonovna

Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent Ma'mun

Universiteti NTM

IQTISODIYOT FANLARI

Ruzmetov Baxtiyar

Iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ma'mun Universiteti NTM

Sherov Alisher Bakberganovich

Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Voronsova Yuliya Vladimirovna

Iqtisodiyot fanlari nomzodi

Moskva davlat boshqaruvi universiteti

Jabborov Umarbek Rustambekovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Cho'ponov San'at Otanazarovich

Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Niyazmetov Islambek Masharipovich

Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

PEDAGOGIKA VA FALSAFA FANLARI

Sardor Sharifzoda O'razboy Tabib o'g'li

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa

doktori (PhD), professor

Ma'mun Universiteti NTM

Adilov Zafar Yunusovich

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Ma'mun Universiteti NTM

Boltayev Abdurahim Amanovich

Falsafa fanlari doktori, dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Zoirov Erkin Xalilovich

Falsafa fanlari doktori, dotsent

Buxoro davlat texnika universiteti

Nurullayeva Baxtigul Bobojonovna

Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent Ma'mun

Universiteti NTM

TIBBIYOT FANLARI

Yuldashev Baxrom Sobirjanevich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Ma'mun Universiteti NTM

Abdullayev Ravshanbek Babajonovich

Tibbiyot fanlari doktori, professor

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Esamuratov Aybek Ibragimovich

Tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Samandarova Barno Sultonovna

Biologiya fanlari nomzodi, dotsent

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

Tajiyeva Zebo Baxodirovna

Tibbiyot fanlari falsafa doktori (PhD)

Toshkent tibbiyot akademiyasi Urganch filiali

ILMIY JURNAL TEXNIK KOTIBI

Yunusxo'jayev Habibulla Zafar o'g'li

Ma'mun Universiteti NTM

Журнал включен в перечень ВАК национальных научных изданий, рекомендуемых для публикации основных научных результатов диссертаций по медицинским наукам постановлением № 01-08/3068/17 от 27 сентября 2024 г.

Page Maker | Верстка | Саифаловчи: X. Mirzaxmedov

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадqiqot город Ташкент,

улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC the city of Tashkent,

Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

FILOLOGIYA

1. **Djumanova Dilbar Raximovna, Bakiyeva Gulandom Xisomovna, Yuvasheva Shoiraxamamadovna**
MAQOLLARNING GENDERLIK: RUS VA INGLIZ TILLARIDA OILAVIY MUNOSABATLAR SEMANTIKASI.....6
2. **Xajiyeva Difuza Adambayevna**
HAMID OLIMJON SHE'RIYATIDA TABIAT TASVIRI: BAHOR, TOG' VA TUN POETIK SEMANTIKASI.....12
3. **Эргашева Дилфуза Камиловна**
ЦЕННОСТНЫЕ ТРАНСФОРМАЦИИ В СОВРЕМЕННОЙ РУССКОЙ ЖЕНСКОЙ ПРОЗЕ.....17
4. **Grigoryeva Mariya Vitalyevna**
RUS VA O'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGIDA XRONOTOP (FAZOVIY KONFIGURATSIYA) NING BADIY VA FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI.....21

TARIX

1. **Abdullayeva Laylo**
O'RTA SINFNING SHAKLLANISHI VA UNING TARIXIY-NAZARIY ASOSLARI.....25
2. **SHeripov Umarbek Atajanovich**
MARKAZIY OSIYODA SUV XAVFSIZLIGI MUAMMOSI VA SIBIR DARYOLARINI BURISH LOYIHASI: TARIXIY TAJRIBA VA ZAMONAVIY GEOSIYOSIY TAHLIL.....30
3. **Kamolova Habiba Muhammadiyevna**
AMIR TEMUR VA SHAHRISABZ: TARIXIY MEROS VA ZAMONAVIY TARAQQIYOT....34
4. **Allaberganov Ollabergan Arslanbekovich**
1945–1956-YILLARDA XORAZM VILOYATIDA PENSIYA TA'MINOTI (YUTUQ, KAMCHILIK VA TAFOVUTLAR).....38
5. **Matyakubova Shaxodat Xamidjanovna**
V–XI ASRLARDA JANUBIY OROLBO'YI HUDUDIDA AHOLI TURAR-JOYLARINING MADANIY-XO'JALIK RIVOJI VA IQTISODIY-ETNOMADANIY MUNOSABATLAR (XORAZM ARXEOLGIK TADQIQOTLARI ASOSIDA).....43
6. **Jumaniyazova Intizor To'likinova**
MAMLAKATIMIZDA DINIY TA'LIM VA UNING HUQUQIY ASOSLARI.....48
7. **Alimova G'unchaxon Baxodirovna**
ARAB MUHAMMADXON VA UNING AVLODLARI DAVRIDA XIVA XONLIGINING MUSTAHKAMLANISHI.....52
8. **Г.А. Дадамирзаева**
УЗБЕКИСТОНДА ХУНАРМАНДЧИЛИК КООПЕРАЦИЯСИНИНГ ТАШКИЛИЙ-ҚУРИЛИШ ЖАРАЁНИНИНГ АМАЛГА ОШИРИЛИШИ.....56
9. **Mamasaidov Lutfillo Payzullo o'g'li**
TA'LIM TIZIMIGA KOMMUNISTIK G'OYALAR TATBIQI VA UNING IJTIMOIIY OQIBATLARI.....63
10. **Matkarimova Intizor Atabayevna**
AHOLINI RO'YXATGA OLIHNING JAHON TAJRIBASI.....69

FALSAFA

1. **Nurmatov Jaxangir Yeshbayevich, Turobov Bekpulat Nusratullayevich**
E.E.BERTELS ASARLARIDA NAVOIY MA'NAVIIY MEROSI TAHLILI.....76
2. **Bozorov Mustafu Jabborovich**
MIGRATSIYA JARAYONINING GENEZISI: IJTIMOIIY-FALSAFIY TAHLIL.....82

TARIX

Abdullayeva Laylo
Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti
Ijtimoiy-iqtisodiy fanlar fakulteti Tarix yo`nalishi talabasi

O'RTA SINFNING SHAKLLANISHI VA UNING TARIXIY-NAZARIY ASOSLARI

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.19007606>

Annotatsiya: O'rta sinf — zamonaviy jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy tuzilmasidagi eng muhim qatlam hisoblanadi. Ushbu maqolada o'rta sinfning shakllanish jarayoni, uning tarixiy ildizlari va asosiy nazariy yondashuvlar keng tahlil qilingan. A. Smit, K. Marks, M. Veber, P. Burdye, E. Giddens kabi klassik va zamonaviy sotsiologlar hamda iqtisodchilarning nazariyalari o'rganilgan. O'zbekiston sharoitida o'rta sinfning rivojlanish tendensiyalari ham ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'rta sinf ijtimoiy barqarorlik, iqtisodiy o'sish va demokratlashtirish jarayonlarining asosiy harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi.

Kalit so'zlar: o'rta sinf, ijtimoiy tabaqalanish, kichik burjuaziya, iqtisodiy kapital, ijtimoiy harakatchanlik, mulkdorlar sinfi, iqtisodiy rivojlanish.

Abdullayeva Laylo
Urgench State University named after Abu Rayhon Beruni
Student of History, Faculty of Social and Economic Sciences

THE FORMATION OF THE MIDDLE CLASS AND ITS HISTORICAL-THEORETICAL BASIS

Abstract: The middle class is the most important stratum in the socio-economic structure of modern society. This article broadly analyzes the formation process of the middle class, its historical roots and main theoretical approaches. The theories of classical and modern sociologists and economists such as A. Smith, K. Marx, M. Weber, P. Bourdieu, A. Giddens are studied. The development trends of the middle class in the context of Uzbekistan are also examined. Research results show that the middle class is the main driving force of social stability, economic growth and democratization processes.

Keywords: middle class, social stratification, petty bourgeoisie, economic capital, social mobility, class of owners, economic development.

Абдуллаева Лайло
Ургенчский государственный университет имени Абу Райхона Беруни
Студент исторического факультета, факультет социальных и экономических наук

ФОРМИРОВАНИЕ СРЕДНЕГО КЛАССА И ЕГО ИСТОРИЧЕСКИ-ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ

KIRISH (INTRODUCTION). O'rta sinf tushunchasi zamonaviy ijtimoiy fanlar va iqtisodiyot nazariyasining markaziy muammolaridan birini tashkil etadi. Jamiyat ijtimoiy tuzilmasining muhim qismi sifatida o'rta sinf ko'p asrlik tarixga ega bo'lib, u turli tarixiy davrlar davomida o'z mohiyatini saqlagan holda rivojlanib kelgan.

Qadimgi Yunonistondagi buyuk faylasuf Aristotel siyosiy barqarorlikni ta'minlashda o'rta tabaqaning hal qiluvchi roliga diqqatni qaratgan edi. Uning fikricha, davlat ikkita ekstremal qutb — boylar va kambag'allar — o'rtasida muvozanatni ushlab turuvchi kuchli o'rta qatlam mavjud bo'lgandagina barqaror bo'la oladi [1]. Bu fikr ming yillar o'tib ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan.

Sanoat inqilobi (XVIII—XIX asrlar) va bozor iqtisodiyotining shakllanishi bilan o'rta sinf masalasi yanada keskinroq ahamiyat kasb etdi. Sanoat inqilobi nafaqat ishlab chiqarish usulini o'zgartirdi, balki ijtimoiy tabaqalanishni ham tubdan yangiladi. Yuqori ma'lumotli va malakali mutaxassislar, mayda tadbirkorlar, savdogarlar va davlat xizmatchilari yangi ijtimoiy qatlam — o'rta sinfning asosini tashkil eta boshladi [2].

Zamonaviy tadqiqotlarda o'rta sinfning roli bir necha jihatdan ko'rib chiqiladi. Birinchidan, u ijtimoiy barqarorlikning kaliti hisoblanadi, chunki o'rta sinf radikalizm va inqilobiy o'zgarishlarga qarshi tampon vazifasini o'taydi [3]. Ikkinchidan, o'rta sinf iqtisodiy rivojlanishning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida namoyon bo'ladi, chunki ular iste'mol talabini shakllantiradi, tadbirkorlik faoliyatini rivojlantiradi va insoniy kapitalga investitsiya qiladi [4]. Uchinchidan, o'rta sinf demokratik institutlar va fuqarolik jamiyatining shakllanishida muhim ahamiyatga ega [5].

Metodlar. Ushbu maqolada nazariy-metodologik tahlil, qiyosiy tahlil, tarixiy yondashuv va mantiqiy umumlashtirish usullaridan foydalanilgan. Tadqiqotning empirik bazasini sotsiologiya va iqtisodiyot sohasidagi klassik va zamonaviy ilmiy manbalar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari (OECD, ADB, Jahon banki), O'zbekiston Respublikasi statistika ma'lumotlari hamda O'zbekiston olimlarining ilmiy ishlari tashkil etadi.

Tadqiqotda A. Smitning uch sinf nazariyasi [2], K. Marks va F. Engelsning sinfiy kurash nazariyasi [7], M. Veberning ko'p o'lchovli tabaqalanish nazariyasi [8], P. Burd'yening kapital shakllari nazariyasi [9], A. Giddensning ge'chici sinf nazariyasi [10], E.O. Raytning ziddiyatli sinf joylashuvi modeli [11] hamda P. Sorokinning ijtimoiy harakatchanlik nazariyasi asosiy metodologik asos sifatida qo'llanilgan.

Muhokamav va natijalar (Discussion and Results). O'rta sinf tushunchasining intellektual tarixi qadimgi Yunonistonga borib taqaladi. Aristotel o'zining “Siyosat” asarida jamiyatni uch tabaqaga — boy, kambag'al va o'rta (to metaxy) — bo'lgan holda o'rta tabaqaga alohida e'tibor qaratdi. Uning fikricha, «eng yaxshi shahar-davlat o'rta tabaqaning hukmronligiga asoslanadi» [1]. Aristotelning bu ta'limoti keyingi ming yilliklar davomida siyosat va ijtimoiy falsafaga kuchli ta'sir ko'rsatdi.

O'rta asrlarda feodal tuzum sharoitida ijtimoiy tabaqalanish qat'iy tartibga solingan edi: ruhoniylar, zodagonlar va dehqonlar (uchinchi tabaqa — “tiers état”) bor edi. Savdo kapitalizmi rivojlana borgan sayin (XII—XV asrlar) hunarmandlar, savdogarlar va shaharliklarda tarkib topgan yangi “shaharlik” qatlamlar feodal tabaqalanish tizimiga tobora moslanmay bordi. Bu qatlamlar keyinchalik G'arb sivilizatsiyasidagi o'rta sinfning asosini tashkil etdi [3].

XVIII asrda Angliyada boshlanib, XIX asrda Yevropa va Shimoliy Amerikani qamrab olgan sanoat inqilobi o'rta sinfning modern shakllanishida burilish nuqtasi bo'ldi. Fabrika ishlab chiqarishi mayda hunarmandlar va dehqonlarni proletarlashtirar ekan, ayni paytda yangi “o'rta qatlamlar” — muhandislar, o'qituvchilar, tibbiyot xodimlari, davlat xizmatchilari, bankchilar va savdogarlar — shakllanib bordi [4].

Zamonaviy iqtisod nazariyasining otasi A. Smit (1776) o'zining “Xalqlar boyligi” asarida jamiyatni daromad manbaiga ko'ra uch guruhga ajratdi: yer egalari (renta), kapitalistlar (foйда) va ishchilar (ish haqi) [2]. Smit kontseptsiyasida kapitalistlar (aksiya egalari) aslida yer egalari va

ishchilar o'rtasidagi "o'rta sinf" vazifasini o'tagan. Bundan tashqari, murakkab daromad manbalariga ega bo'lgan dehqonlar va hunarmandlar ham o'rta sinfning asosini tashkil etgan. Smitning tahlili keyingi bir necha asr davomida sinf nazariyasining metodologik zaminiga aylandi.

K. Marks va F. Engels kapitalizm sharoitida jamiyat ikkita asosiy sinfga — burjuaziya va proletariat — bo'linishini ta'kidlagan [7]. Shu bilan birga, Marks "kichik burjuaziya" (petty bourgeoisie) tushunchasini kiritib, bu qatlamga mayda savdogarlar, hunarmandlar, kichik ishlab chiqaruvchilar va mustaqil fermerlar kirishini ko'rsatdi. Marks nazarida kichik burjuaziya kapitalizm rivojlangan sari yo katta burjuaziya safiga qo'shiladi, yo ham proletariatga aylanib ketadi. Ushbu fikrga Eduard Bernshteyn (1899) e'tiroz bildirib, XIX asr oxirida o'rta sinfning yo'qolmaganini, aksincha, saylab borgan iqtisodiy o'sish bilan kengayib borayotganini empirik ma'lumotlar asosida isbotladi [3].

M. Veber Marksning bir o'lchovli (iqtisodiy) sinf nazariyasidan farqli ravishda, jamiyatdagi tabaqalanishni uch o'lchov: sinf, maqom guruh va siyosiy partiya orqali tushuntirdi [8]. Veber nazarida sinf iqtisodiy vaziyatga, maqom guruh ijtimoiy obro'ga, partiya esa siyosiy ta'sirga asoslanadi. O'rta sinf Veber kontseptsiyasida ikki qismdan iborat: "eski o'rta sinf" — mustaqil hunarmandlar, fermerlar, erkin kasblar vakillari; va "yangi o'rta sinf" — malakali xodimlar va texnik mutaxassislar. Veberning bu tahlili o'rta sinfni nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy-madaniy va siyosiy jihatdan ham ko'rib chiqish imkonini beradi.

Amerikalik sotsiolog P. Sorokin (1959) o'zining «Ijtimoiy harakatchanlik» asarida jamiyat tuzilmasini ko'p o'lchovli matrits orqali tahlil qildi. U Marksning o'rta sinf tanazzulga yuz tutadi degan prognoziga e'tiroz bildirib, o'rta daromadli qatlam doimiy ravishda kengayib borayotganini isbotladi [3]. Sorokin sotsial harakatchanlik — vertikal (pastdan yuqoriga yoki yuqoridan pastga) va gorizontaal ko'chish — tushunchasini ilmga kiritdi. Bu tushuncha o'rta sinf dinamikasini tushinishda muhim nazariy vosita bo'lib qoldi.

Frantsuz sotsiologi P. Burd'ye (1986) sinf hodisasini yangi nazariy asos bilan boyitdi [9]. Uning nazarida jamiyatdagi tabakalanish faqat iqtisodiy kapital (pul va mol-mulk) bilan emas, balki madaniy kapital (ta'lim, bilim, madaniy saviya) va ijtimoiy kapital (aloqalar va ijtimoiy tarmoqlar) bilan ham belgilanadi. Burd'ye nazarida o'rta sinf vakili ko'pincha iqtisodiy kapital jihatdan boylikka da'vogar bo'lmasdan, madaniy va ijtimoiy kapital orqali o'z mavqeini ushlab turadi. Bu yondashuv o'rta sinfni ta'lim, kasb va turmush tarzi prizmasidan tadqiq etish uchun keng imkoniyatlar ochdi.

Britaniyalik sotsiolog A. Giddens (1973) «ilg'or jamiyatlarning sinfiy tuzilishi» asarida o'rta sinfni ikkiga ajratdi: «yuqori o'rta sinf» — yuqori malakali mutaxassislar, menejment xodimlari va texnik mutaxassislardan tashkil topgan; va «quyi o'rta sinf» — boshlang'ich ofis xodimlari va xizmat ko'rsatuvchi soha mutaxassislardan tashkil topgan [10].

Jahon amaliyotida o'rta sinfni aniqlashda uchta asosiy yondashuv mavjud:

1) Daromad mezon. Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) o'rta sinfni har bir uy xo'jaligiga kuniga 10—100 AQSh dollari (sotib olish qobiliyati pariteti bo'yicha) daromad oladigan qatlam sifatida belgilaydi [4]. Osiyo taraqqiyot banki (ADB) esa to'rta kichik guruhni ajratadi: o'tish davridagi (kuniga 2—4 dollar), o'rtadan past (4—10 dollar), o'rtadan yuqori (10—20 dollar) va yuqori o'rta sinf (20—100 dollar) [5].

2) Ijtimoiy-kasbiy mezon. Ushbu yondashuv bo'yicha o'rta sinf vakili oliy ma'lumotli mutaxassis, kichik va o'rta tadbirkor, yuqori malakali ishchi yoki davlat xizmatchisi bo'lishi kerak [8].

3) Subyektiv mezon. Bir qator tadqiqotlar kishilarning o'zlarini qaysi sinfga mansub deb hisoblashiga asoslanadi. Masalan, AQSh Savdo vazirligi (2010) hisobotida o'rta sinf a'zosi sifatida o'zini quyidagilarga ega deb biladigan shaxs ko'riladi: shaxsiy uy-joy, tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyati, avtomobil, bolalar ta'limi, dam olish imkoniyati va pensiya jamg'armasi [3].

Xalqaro tadqiqotlar o'rta sinfning iqtisodiy o'sish bilan bog'liqligini isbotlagan. ADB (2017) tadqiqotiga ko'ra, kuchli o'rta sinfga ega bo'lgan mamlakatlar iqtisodiy ko'rsatkichlari jihatidan sezilarli darajada oldinda turadi, chunki o'rta sinf insoniy kapitalga investitsiyani (ta'lim va

sog'liqni saqlash) faollashtiradi [5]. Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, rivojlanayotgan mamlakatlarda o'rta sinf ulushi 2010 yilgi 15 foizdan 2030 yilga kelib taxminan 30 foizga etishi kutilmoqda [13]. Turli tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'rta sinf quyidagi mexanizmlar orqali iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi: iste'mol talabini shakllantirish, kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, demokratik institutlar uchun talab yaratish, korrupsiyaga qarshi kurashish va davlat boshqaruvini yaxshilash [4; 5].

O'zbekiston mustaqillikka erishgandan so'ng davlat mulkini xususiylashtirishga asoslangan bozor islohotlari amalga oshirildi. 1990 yilda xususiy sektorning YaIMdagi ulushi 38,1 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2023 yilda bu ko'rsatkich 81 foizdan oshdi [6]. 2000—2023 yillarda 16,633 ta davlat korxonasi xususiylashtirildi. Shu davr ichida kichik va o'rta biznesning rivojlanishi yangi mulkdorlar sinfini vujudga keltirdi [6].

Aholining o'rtacha jon boshiga to'g'ri keladigan daromad 2010 yilda oyiga 1,7 million so'mdan 2023 yilda 20,0 million so'mga yetdi, ya'ni 12 barobar o'sdi [6].

Yuqorida ko'rib chiqilgan nazariyalarni tahlil qilar ekanmiz, quyidagi umumiy xulosalarga kelish mumkin. Birinchidan, o'rta sinf tushunchasi murakkab va ko'p ma'noli bo'lib, uning ta'rifi ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy va siyosiy omillar majmuini qamrab oladi. Har bir nazariy yondashuv uning ma'lum bir qirralarini yoritadi.

Marksistik an'ana o'rta sinfni ishlab chiqarish munosabatlari nuqtai nazaridan baholaydi va undan tarixiy jihatdan o'tkinchi hodisa sifatida qaraydi. Veberian an'ana esa o'rta sinfni ko'p o'lchovli tabaqalanish tizimida turgun fenomen sifatida ko'rib chiqadi. Burd'ye yondashuvi iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy kapital kontseptsiyalarini birlashtirgan holda o'rta sinfning murakkab tabiatini to'liqroq tushuntirishga yordam beradi [9].

O'rta sinf turli jihatdan ijtimoiy hayotga ta'sir ko'rsatadi. Siyosiy barqarorlik jihatidan o'rta sinf — radikal o'zgarishlarga qarshi bufer, demokratik institutlarning tayanchi. Bu Aristoteldan boshlab zamonaviy siyosatshunoslikka e'tirof etilgan muhim funksiya [1]. Iqtisodiy jihatdan esa o'rta sinf iste'mol talabini shakllantiruvchi asosiy kuch bo'lib, iqtisodiy o'sishni ta'minlashda ulkan rol o'ynaydi. ADB tadqiqotiga ko'ra, o'rta sinfning daromadi o'sgani sayin u ta'lim va sog'liqni saqlashga ko'proq sarf-xarajat qiladi, bu esa insoniy kapitalning rivojlanishini tezlashtiradi [5]. Ijtimoiy-madaniy jihatdan o'rta sinf madaniy hayot, ta'lim, fan va innovatsiyalarning asosiy harakatlanuvchi kuchi hisoblanadi [9; 10].

Xulosa (Conclusion)

Ushbu tadqiqot o'rta sinfning shakllanishi masalasini tarixiy-nazariy jihatdan keng qamrovli o'rganib chiqib, quyidagi asosiy xulosalarga keldi:

O'rta sinf tushunchasi qadimgi Yunonistondagi Aristoteldan boshlab zamonaviy sotsiologiya va iqtisodiyotgacha uzoq tarixiy yo'l bosib o'tgan. Har bir tarixiy davr — feodalizmdan industrial kapitalizmga va post-industrial jamiyatga o'tish jarayonida — o'rta sinfning tarkibi va funksiyasi tubdan o'zgarib borgan.

Klassik nazariy yondashuvlar — A. Smit, K. Marks, M. Veber va P. Sorokin — o'rta sinfning turli jihatlarini ochib berdi. Zamonaviy nazariyalar — P. Burd'ye, A. Giddens, E.O. Rayt va K.R. Mills — esa bu fenomenni yanada murakkab va ko'p o'lchovli tarzda tahlil qildi. Hozirgi kunda o'rta sinfni faqat iqtisodiy mezonga ko'ra aniqlash yetarli emas: madaniy, ijtimoiy va siyosiy o'lchovlar ham hisobga olinishi zarur.

Rivojlanayotgan mamlakatlarda o'rta sinf iqtisodiy o'sish va demokratlashtirish jarayonlarining asosiy harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Xalqaro

tajriba shuni ko'rsatadiki, milliy daromadning adolatli taqsimlanishi va kuchli o'rta sinfning mavjudligi mamlakatning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

O'zbekistonda o'rta sinf shakllanishi jarayoni faol davom etmoqda. Kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash, ta'lim sifatini oshirish va daromadlarni adolatli taqsimlash orqali 2030 yilga borib aholining 60 foizini o'rta sinf vakillari tashkil etishi maqsadiga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- [1] Aristotel. (2004). Siyosat. Tarjima va izohlar bilan. — Moskva: AST. (Aristotle. Politics. Trans.) — 400 b.
- [2] Smith, A. (1776). An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. — London: W. Strahan and T. Cadell. — 1097 p.
- [3] Lytras, A.N. (2019). What about Middle Class? Theoretical Approaches and Realities. Journal of Sociology and Social Work. Vol. 7, No. 1, pp. 81—93. DOI: 10.15640/jssw.v7n1a10.
- [4] OECD. (2010). The Emerging Middle Class in Developing Countries. OECD Development Centre Working Paper No. 285. — Paris: OECD Publishing. — 70 p.
- [5] ADB (Asian Development Bank). (2017). The Role of the Middle Class in Economic Development: What Do Cross-Country Data Show? — Manila: ADB. — 45 p.
- [6] Tashmukhamedova, M.K. (2024). Ways to Form a Middle Class of Owners. World Bulletin of Management and Law (WBML). Volume-36, July 2024, pp. 71—74. ISSN: 2749-3601.
- [7] Marx, K., Engels, F. (1848). Manifest of the Communist Party (Kommunistik Manifest). — London: Communist League. (O'zbek tilidagi tarjima: Marks K., Engels F. Kommunistik partiya manifesti. — Toshkent: O'zbekiston, 1989.)
- [8] Weber, M. (1978). Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology. Vol. I—II. — Berkeley: University of California Press. — 1469 p.
- [9] Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In: Richardson, J. (ed.). Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. — New York: Greenwood, pp. 241—258.
- [10] Giddens, A. (1973). The Class Structure of Advanced Societies. — London: Hutchinson. — 336 p.
- [11] Wright, E.O. (1985). Classes. — London: Verso. — 323 p.
- [12] Mills, C.W. (2002 [1951]). White Collar: The American Middle Classes. — New York: Oxford University Press. — 378 p.
- [13] World Bank. (2024). World Development Report 2024: The Middle-Income Trap. — Washington: World Bank Publications. — 250 p.

«MA'MUN SCIENCE» JURNALI

ЖУРНАЛ «MAMUN SCIENCE» JOURNAL OF «MAMUN SCIENCE»

Maqolani tayorlashda qo'yiladigan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida minimal 6 sahifadan iborat bo'lib, Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan holda bo'lishi shart.
2. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
3. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qatorda muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni, e-mail va telefon raqami, uchinchi qatorda sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
4. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida 60 so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
5. Keyingi qatordan 7-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
6. Keyingi qatordan asosiy matn boshlanadi va maqola 4 qismdan iborat bo'ladi: Mavzuning dolzarbligi. Metodlar va o'rganilganlik darajasi. Tadqiqot natijalari. Xulosa.
7. Maqolalar ilmiy ahamiyatga ega bo'lib, ulardagi fakt va fikrlar asoslangan hamda mustaqil ma'no kasb etishi lozim, plagiat holati taqiqlanadi. Muallif foydalanilgan adabiyotlarni aniq ko'rsatishi, olingan iqtiboslarning aniq manbalarini keltirishi lozim.
8. Web of science hamda Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.
9. Iqtiboslar matn ichida [1, 25] beriladi. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статьи должны содержать 6 страниц, в формате Times New Roman на Microsoft Word, 12 кегль, 1 см, со всех сторон 2 см.
2. Начала абзаца - 1,25 см, формировать строки по ширине, перенос слов в другой ряд должен быть в автоматическом порядке.
3. В первой строке от правой стороны Ф.И.О. автора, во второй строке место работы, должность, ученая степень и ученое звание, e-mail и номер телефона, в третьей строке по центру страницы прописными буквами жирным шрифтом название статьи. Эта информация должна быть предоставлена на узбекском, английском и русском языках.
4. В следующей строке аннотация из 60 слов на трех языках: узбекский, английский и русский.
5. Со следующей строки ключевые слова 7-10.
6. Далее начинается основной текст. новой текст начинается со следующей строки, и статья состоит из 4 частей: актуальность темы, методы и уровень исследования, результаты исследования, заключение.
7. Статьи должны иметь научное значение, факты и идеи должны быть обоснованными и избежать плагиатства. Автор должен точно указать использованную литературу и ссылку на источники, при помощи которых он выразил свое мнение.
8. Сноски или ссылки должен быть взяты из Web of science, а также системы журналов Scopus.
9. Цитирование приводится в тексте [1, 25] Полный список литературы должен быть указан после основного текста, а алфавитном порядке.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles should be at least 6 pages, in Times New Roman, 12 pt., 1 inter.
2. The line head should be 1,25 cm, line spacing, and the words should be automatically moved.
3. The author's full name should be on the first line from the right; the author's place of work, position, academic degree, and academic rank, email address, and phone number should be on the second line; the article title should be centered in bold, capital letters, on the third line. This information should be provided in Uzbek, English, and Russian.
4. An annotation of 60 words in the next line in three languages.
5. Key words from the next row in three languages 7-10.
6. The next line begins with the main text. The main text begins on the next line, and the article consists of four parts: the relevance of the topic, the methods and level of research, the results, and the conclusion.
7. Articles must be of scientific importance and facts and opinions in the article should be well-grounded and have an independent meaning, and they must be free of plagiarism. The author must clearly demonstrate the literature used in his or her opinion, and provide the exact sources of the extracts.
8. Quotes should be from "Web of science" and "Scopus" journals.
9. A complete list of publications should be followed in alphabetical order after the main text. Seals and references should be in the main text [1, 25].